
Hrát si od srdce

Zkušenosti a
zážitky ze hry ve
speciální škole pro
mladistvé, Järna,
Švédsko, 2000-
2006

Gerda Salis Gross

EVA

Na matracích si můžeme hrát ve skupinách, například po třídách, někdy také celá škola dohromady (učitelé a žáci), například když přijede na návštěvu Fred Donaldson.

Několik žáků si ale chce se mnou také hrát i jednotlivě. To může vypadat velmi rozdílně: od jednoho setkání až po dlouholetou pravidelnou hru ve dvou. Tak například s Evou: Eva strávila devět let základní školy v běžné waldorfské škole. Během posledních let tam měla stále více problémů v kontaktu se svými kamarády. Uzavřela se do sebe a brzy s nimi dokázala komunikovat už jenom přes počítač. Mnoha spolužákům se to zdálo velmi zajímavé a bombardovali ji pak všemi možnými negativními sděleními. Také ve škole se všechno stupňovalo a Eva se cítila stále více bezmocná a oddělená. Její rodiče hledali pomoc. Po důkladném vyšetření zněla Evina diagnóza „autismus“.

V té době začala Eva navštěvovat naši školu. Nyní už byla jenom svojí diagnózou: už nebyla Eva, byla autista. Oči měla většinou zavřené, obličej odvrácený stranou, vlasy jí padaly přes tvář jako opona – tak tu stála, jako ochromená, a čekala na pokyny, co má dělat. Hodná poslušná žačka, naprosto bez jakékoliv iniciativy. Tenkými malými písmenky škrabala na papír úkoly, často i naprosto dezorientovaná. Každá přestávka, každá změna byla obrovská díra.

O několik měsíců později: Právě skončila hodina angličtiny. Dvě nové dívky se postaraly o dostatek rušných momentů během hodiny a Eva tomuto dění s velkou pozorností přihlížela přes oponu svých vlasů. Nyní rychle vstala a proklouzla kolem mě ke dveřím. Postavila se přede mě a sotva slyšitelně zašeptala: “Můžu si s tebou hrát?” Pocítila jsem hlubokou radost. Opravdu jsem slyšela dobře? Ještě jednou jsem naslouchala vibraci slov, která zazněla.

Byla to iniciace k našim společným hodinám stráveným hrou.

Zpočátku byla Eva na hrací ploše velmi nejistá a bezmocná. Pokaždé otázka: Co mám teď udělat? – spoutaná svou domněnkou, že by měla něco určitého dělat. (Není divu! V podstatě je to také základní postoj, se kterým se učitelé setkávají se žáky. Z tohoto očekávání vyplývá také postoj, který mi právě znemožňuje, abych se s žáky setkávala, to znamená, abych byla pro setkání otevřená.)

Ale nyní jsem byla prostě tady, vcítila jsem se do prostoru, do hrací plochy, do Eviny přítomnosti a začala jsem se pohybovat, jít, plazit se a kutálet. Eva šla dolů na matrace a začala se plazit. Brzy jsme si začaly hrát na setkání: přiblížit se – vzdálit se, k sobě a zase ose dál od sebe. Pečlivě dbala na to, aby se naše dráhy nezkřížily, aby nedošlo k žádnému fyzickému kontaktu.

Zase jsme několik metrů od sebe. Lehnu si celou svou délkou na podložku, jednu ruku natáhnu nahoru a kutálím se směrem k Evě. V8H8. Má se mi znovu vyhnout? Její pohyb se zpomalí. Brzy jsem před ní. Ještě váhání a potom leze přes mou ruku. Tak se odvažuje pomalu, velmi pomalu jít do setkání a do doteku.

Naše hra nezná čas. Ruce se setkávají, zkoumají se a začnou tančit. Chodidla se setkávají, vnímají se, hrají si spolu. Eva si tak může prozkoumat dotek a setkávání. Získává odvahu, aby se mohla začít znovu pohybovat.

Jednou vypadnu ze hry a najednou mi hlavou proběhne úmysl. Eva okamžitě ztuhne, zavře oči a řekne: „Teď už nevím, co mám dělat.“ NE, malý nevýznamný úmysl přetrhne vlákno, které nás udržovalo v kontaktu. Nechám úmysl být a znovu se ponoříme do hry. Eva se mě dotkla v největší hloubce. Ukázala mi, jak je bezpodmínečně opravdová. Tady, v našem hravém dialogu, už neexistují žádné role: ona už není autista a já nejsem učitelka. Dvě rovnocenná ty se setkávají a navzájem se zvou k setkání na úrovni srdce, v hluboké radosti a vděčnosti za otevřenost toho druhého.

Eva se dotýká, stále více přebírá iniciativu, zkoumá moje paže, nohy, tělo, vlasy, můj obličej. Současně těmto dotekům hluboce naslouchá. Pocity narození. Mnohokrát jsme si takto hrály. Tíše, jako dvě kočky.

Potom Eva začne mluvit. Nejdříve opatrným hlasem, potom vypráví stále silněji, co ona sama prožívá, co cítí, a jak prožívá ostatní. Usmívá se a často se také směje. Naše hlavní téma v těchto rozhovorech je otázka: Jak dalece jsem opravdová vůči sobě sama a jak dalece vstupuji do nějaké role. S jakou čistotou a jemností dokáže vnímat ostatní a mě! Hra a rozhovor se tak stále více navzájem prostupují, podávají si ruce. Toto vysoce citlivé děvčátko je mojí moudrou „učitelkou“ a já jsem někdy citový „autista“ nebo nemotora.

Ve hře, v setkání, v dotecích se zrcadlí, jak narůstá důvěra. Lehnu si před Evu schoulená do klubíčka. Potom jí jemně položím hlavu do klína. Už žádné ucuknutí, jenom radost z tohoto dárku, ze setkání. Drží moji hlavu a vnitřně mě objímá.

Eva nedokáže lhát, nedokáže nic předstírat. Proto od společnosti dostala nálepku autista. Většinou velmi touží po tom, aby se mohla s kamarády stejného věku setkávat tak, že se každý odváží být opravdový v hluboké láskyplné čestnosti.

Protože hra může být hrou teprve tehdy, když každý, kdo si hraje, se odváží být v blízkosti svého pra-původu, v blízkosti svého srdce.

Autorka: Gerda Salis Gross - pedagožka, herní specialistka, působila ve Švýcarsku, Švédsku, pracuje s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami

Překlad: Martina Konečná